

Parmelina quercina (Eikenschildmos) weer in Nederland

Leo Spier

Parmelina quercina (Willd.) Hale (fig. 1; syn. *Parmelia quercina*) werd onlangs na 15 jaar weer in Nederland gevonden en wel in Nieuwegein op een jonge linde. De laatste keer dat de soort in Nederland werd waargenomen, is in 1993, toen een al langer bekende populatie nog aanwezig was op een eik in Halvinkhuizen ten ZW van Putten. De soort was alleen nog maar hoog op de boom aanwezig, terwijl hij vroeger ook op ooghoogte zat. Enkele jaren daarna werd hij

niet meer gevonden. In de 19^e eeuw moet de soort veel gewoner geweest zijn. Maas Geesteranus (1947) noemt vondsten o.m. uit Groningen (Haren, 1853), Overijssel (Kampen), Gelderland (Doorwerth, 1840), Utrecht (Leersum, 1839), Noord-Brabant ('s Hertogenbosch-Helvoirt, 1905) en Limburg (Maas-tricht). Dit materiaal is aanwezig in het Nationaal Herbarium.

Figuur 1. *Parmelina quercina* (foto: Dirk-Jan Dekker).

Parmelina quercina was tot voor kort een betrekkelijk gemakkelijk te herkennen macrolicheen te vergelijken met *P. tiliacea* (Linde-schildmos). Het heeft ook die opvallende grijze kleur. *P. quercina* heeft echter géén

donkere isidiën en meestal apotheciën die bij *P. tiliacea* nauwelijks worden gevonden, zeker niet in ons land. Purvis et al. (1992) melden dat het een soort is van goed belichte, voedselrijke bomen die vaak op horizontale

takken wordt gevonden. Inmiddels is echter gebleken dat de continentale *P. quercina* helemaal niet in Engeland voorkomt (Argüello et al. 2007), maar dat hij verward is met *Parmelina carporrhizans*, een meer atlantische soort. Deze verschilt door de aanwezigheid van rhizinen aan de onderrand van de apotheciën, maar dat schijnt een onbetrouwbaar kenmerk te zijn, alleen zichtbaar aan zeer goed ontwikkeld materiaal. Een duidelijker (en altijd zichtbaar) verschil zit in de maculae, die bij *P. carporrhizans* lijnachtig zijn en duidelijk, en bij *P. quercina* diffuus. Ons materiaal, zowel het recente als het oude, is duidelijk *P. quercina*.

Te oordelen naar een aantal begeleidende soorten als *Lecidella elaeochroma* (Gewoon purperschaaltje), *Physcia tenella* (Heksenvingermos) en *Xanthoria parietina* (Groot dooiermos) zijn de lindes op de recente groeiplaats zeker voedselrijk te noemen. Interessante soorten waar de soort mee samengroeit zijn *Ramalina fraxinea* (4x) (Groot takmos), gedrongen materiaal van *Pseudevernia furfuracea* (Purper takmos), diverse nieuwe vestigingen van *Pleurosticta acetabulum* (Olijf-schildmos) en een grote kolonie van *Punctelia borrieri* (Witstippel-schildmos), toch altijd weer een mooie soort om te zien.

Het is geleidelijk aan bekend dat zich op laanbomen in dorpen en steden op het gebied van lichenen bijzondere dingen afspelen. Veel soorten die boven genoemd zijn – maar ook *Flavoparmelia*'s, *Hypotrachyna*'s, *Parmotrema*'s (Spier et al. 2007) – duiken op diverse plaatsen meer en meer op. Dit geldt trouwens ook voor *Usneas*'s. Het samengaan van *R. fraxinea* die als zeer zeldzaam (zz) en bedreigd (BE) bekend staat (Aptroot et al. 2004) met *P. quercina* maakt deze plek wel heel bijzonder.

Met dank aan André Aptroot voor de bevestiging van de determinatie en zijn nuttige suggesties t.a.v. de tekst.

Literatuur

- Aptroot, A., C.M.van Herk, L.B.Sparrius & J.L.Spier. 2004. Checklist van de Nederlandse korstmossen en Korstmosparasieten. *Buxbaumiella* 69: 17-55.
- Argüello, A., R. del Prado, P. Cubas & A. Crespo 2007. *Parmelia quercina* (Parmeliaceae, Lecanorales) includes four phylogenetically supported morphospecies. *Biological Journal of the Linnean Society* 91: 455-467.
- Maas Geesteranus, R.A. 1947. Revision of the lichens of the Netherlands. 1 Parmeliaceae. *Blumea* 6: 1-199.
- Purvis, O.W., B.J. Coppins, D.L. Hawksworth, P.W. James & D.M. Moore. 1992. The lichen flora of Great Britain and Ireland. Natural History Publications, London.
- Sipman, H. & M. Brand. 1978. Verslag van de eerste Nederlandse lichenologische excursie, 3 – 4 april, 1976, naar Putten. *Buxbaumiella* 7: 55-68.
- Spier, L., A. Aptroot & K.van Herk. 2007. *Hypotrachyna afrorevoluta* (Schilferig schildmos), een over het hoofd gezien algemeen macrolicheen, nieuw voor Nederland. *Buxbaumiella* 77: 18-20.

Auteursgegevens

J.L. Spier, Kon. Arthurpad 8, 3813 HD Amersfoort (leo.spier@lemar.demon.nl)

Abstract

Parmelia quercina (Willd.) Hale re-found in the Netherlands.

After an absence of about 15 years *P. quercina* has been found again in the Netherlands, viz. on a young *Tilia* in Nieuwegein (province of Utrecht).